

4. Судебная власть / Под ред. И. Л. Петрухина. – М., 2003. – 589 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К. : Алерта, 2012. – 304 с.

Вознюк А. А.,
провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

КІЛЬКІСНО-ЯКІСНИЙ СКЛАД УЧАСНИКІВ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ

Відповідно до ч. 3 ст. 28 КК України злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше).

Аналіз цього визначення дає підстави стверджувати, що у кримінальному законодавстві визначено лише мінімальну кількість осіб, яка бере участь у злочині для того, щоб визнати його учиненим організованою групою. Однак у КК не визначено мінімального кількісного складу учасників організованої групи, тобто залишається незрозумілим зі скількох учасників повинно складатися об'єднання для того, щоб визнати його організованою групою.

Відтак необхідно відмежувати мінімальний кількісний склад учасників організованої групи та злочину, учиненого учасниками цього об'єднання.

На наш погляд, мінімальний кількісний склад учасників злочину, учиненого організованою групою, на рівні трьох осіб в певній мірі залежить від того, що необхідно розуміти під терміном «участь в готуванні або вчиненні злочину декількох осіб (три і більше)». Це діяльність виконавця чи будь-якого іншого співучасника? Так, наприклад, якщо виконавцем злочину був лише один учасник організованої групи, а решта виступали в

ролі організаторів, підбурювачів та пособників, однак безпосередньої участі в ньому не брали, то чи можна такий злочин вважати учиненим організованою групою?

Оскільки організована група осіб передбачає розподіл функцій і ролей, то у злочині повинні брати участь крім виконавців інші учасники в ролі організаторів, підбурювачів та пособників. Відтак злочин учинений трьома учасниками організованої групи з яких лише один був виконавцем слід визнавати учиненим організованою групою.

Безпосередньо ж виконувати об'єктивну сторону злочину може й одна особа в ролі виконавця. Очевидно, що у разі вчинення учасником організованої групи злочину, в якому не брали участь інші учасники об'єднання слід кваліфікувати як злочин, учинений однією особою, або ж злочин, учинений в умовах експесу виконавця.

Стосовно кількісного складу учасників організованої групи в теорії кримінального права відбувається наукова дискусія.

Д. П. Альошин аналізуючи теоретичні положення вітчизняного кримінального права, узагальнення судової практики України, кримінальне законодавство закордонних держав, міжнародні нормативно-правові акти у сфері боротьби з організованою злочинністю, а також дані соціології та психології, доводить правильність законодавчого встановлення цієї ознаки [, с. 10].

З такою позицією важко погодитись, оскільки у кримінальному законодавстві Азербайджану, Armenії, Білорусії, Грузії, Киргизії, Литви, Молдови, Росії, Таджикистану, Узбекистану та інших країн мінімальний кількісний склад організованої групи чи злочину, учиненого організованою групою визначено на рівні групи або двох осіб.

Водночас Н.О. Гуторова, Л.М. Демидова, П. К. Кривошеїн, О. М. Пасенюк, В. М. Слесаренко, П. Ф. Тельнов, П. Л. Фріс пропонують визнавати злочин, учиненим організованою групою, якщо він був скоєний двома і більше особами [2, с. 21; 3, с. 30; 4, с. 79-80; 5, с. 102; 6, с. 354-355; 7, с. 20; 8, с. 10].

На думку С. О. Єфремов неясно, чим зумовлюється (для визнання вчинення злочину організованою групою) законодавча вимога про участь у готуванні або вчиненні злочину не менш як трьох осіб [9, с. 96].

П. Л. Фріс наголошує, що практика боротьби зі злочинністю має безліч прикладів притягнення до кримінальної відповідальності за бандитизм організованих груп, які склались з двох осіб. Дана форма співучасті не передбачає ієрархічності в побудові, яка, в свою чергу, вимагає наявності більшої, ніж дві особи кількості членів організованої групи. Виходячи з цього слід визнати за необхідне коректування ч. 2 ст. 28 КК в питанні фіксації об'єктивної ознаки організованої групи, встановивши її на рівні двох і більше осіб [5, с. 102; 6, с. 354-355].

О. М. Пасенюк стверджує, що кількісний критерій визначення організованої групи, встановлений ч. 3 ст. 28 Кодексу, не відображає зв'язку між характеристикою організованої групи та кількістю її членів. Може існувати стійка організована група у складі двох осіб, які вчинятимуть злочини за заздалегідь підготовленим планом відповідно до розподілу ролей [7, с. 20].

Досліджуючи кількісну ознаку злочинної організації, Л.М. Демидова висловлює пропозицію про необхідність збереження в КК для поняття організованої групи загальної ознаки співучасті – участь двох або більш суб'єктів злочину, що відповідало б не тільки традиційному розумінню співучасті, але й практиці боротьби з організованою злочинністю [8, с. 10].

Таким чином, мінімальний кількісний склад учасників організованої групи і злочину, учиненого цим об'єднанням, слід встановити на рівні двох і більше осіб. Адже це, по-перше, дозволяє кваліфікувати дії вчинені стійкою групою, що складається з двох суб'єктів злочину, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій та ролей учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи, як злочин учинений організованою групою. Це сприятиме, на наш погляд, підвищенню ефективності протидії організованій злочинності. По-друге, розподіл функцій та ролей, на наш погляд, як одна з визначальних ознак організованої групи, може існувати й у групі з двох і більше суб'єктів злочину. Крім того, вказана кількість осіб може забезпечити стабільність об'єднання. По-третє, це законодавче положення апробоване у кримінальному законодавстві більшості зарубіжних країн, де існує така форма співучасті як організована група (злочин, учинений організованою групою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошин Д. П. Кримінальна відповідальність за розкрадання, вчиненні у співучасті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Д. П. Альошин. – Х., 2003. – 19 с.
2. Гуторова Н. О. Вчинення злочину організованою групою осіб (кримінально-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Н. О. Гуторова. – Х., 1996. – 23 с.
3. Тельнов П. Ф. Ответственность за соучастие в преступлении : автореф. дис. на соискание ученой степени док. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Уголовное право и процесс” / П. Ф. Тельнов. – Х., 1973. – 31 с.
4. Кривошеїн П. К. Кваліфікація групових і повторних злочинів : навч. посібник / П. К. Кривошеїн, В. М. Слесаренко МВС України. УАВС. – К., 1993. – 96 с.
5. Фріс П. Питання кримінально-правової політики у сфері боротьби з організованою злочинністю / П. Фріс // Право України. – 2004. – № 12. – С. 101–104.
6. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика України: дис. ...доктора юрид. наук : 12.00.08 / Фріс Павло Львович. – К., 2005. – 440 с.
7. Пасенюк О. М. Деякі проблемні питання нового Кримінального кодексу України / О. М. Пасенюк // Новий Кримінальний кодекс України : Питання застосування і вивчення : міжнар. наук.-практ. конф. 25-26 жовт. 2001 р. : матер. конф. – К. – Х. : “Юрінком Інтер”, 2002. – С. 17–24.
8. Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Л. М. Демидова. – Х., 2003. – 21 с.
9. Єфремов С. Криміналізація організованої злочинної діяльності у чинному Кримінальному кодексі України / С. Єфремов // Право України. – 2003. – № 7. – С. 95–99.